

ПАМ'ЯТІ СПРАВЖНЬОГО МАЙСТРА

(до 90-річчя з дня народження професора Е. Т. Лазаренка)

«Я зробив усе, що міг;
хто може, хай зробить краще»
Овідій

2025 рік є ювілейним з точки зору інституційного становлення навчально-наукових закладів підготовки фахівців вищої кваліфікації для видавничо-поліграфічної галузі України. У цьому році виповнюється 95 років з дня заснування Української академії друкарства (Українського поліграфічного інституту імені Івана Федорова), який був створений у 1930 році у Харкові. Інститут було урочисто відкрито 2 грудня 1930 року. У цьому ж році в інституті була відкрита аспірантура для підготовки наукових кадрів для поліграфічної промисловості. У 1935 році (90 років) відбувся перший випуск спеціалістів видавничої справи та поліграфії. Також у 2025 році виповнюється 95 років ВСП «Львівський поліграфічний фаховий коледж УАД», який був створений у серпні 1930 року у Харкові як поліграфічний технікум. З Українським поліграфічним інститутом імені Івана Федорова безпосередньо пов'язаний процес створення у 1932 році у Харкові Українського науково-дослідного інституту поліграфічної промисловості (зараз ПрАТ «Український науково-дослідний інститут поліграфічної промисловості імені Т. Г. Шевченка»).

Становлення і розвиток професійних інституцій завжди пов'язано з діяльністю конкретних фахівців і сподвижників галузі. **22 липня 2025 року** наукова спільнота та всі, хто пов'язаний з українською поліграфією, відзначають знаменну дату – **90 років від дня народження** видатного вченого, невтомного педагога та справжнього майстра своєї справи – **Едуарда Тимофійовича Лазаренка**. Доктор технічних наук, професор Української академії друкарства, заслужений діяч науки і техніки України, академік Міжнародної академії інженерних наук – ці звання лише частково відображають масштаб його особистості та внеску в розвиток вітчизняної поліграфічної галузі.

З Едуардом Тимофійовичем я познайомився у 1988 році, коли він запросив групу студентів до роботи у студентському науковому бюро. Власне, тоді я пішов з цікавості, щоб попрацювати, подивитись і спробувати себе у науковій роботі. Почав працювати у науковому напрямку і відтоді наші шляхи з Едуардом Тимофійовичем вже не розходились до останніх років його життя. У 1990 році я поступив в аспірантуру, і у 1993 році захистив під керівництвом Едуарда Тимофійовича дисертацію.

Для того, щоб повністю розповісти про всі аспекти діяльності Едуарда Тимофійовича, можна написати не одну книжку. Тому я хочу окреслити лише основні аспекти його життєвого шляху та діяльності, яка була пов'язана із Українським поліграфічним інститутом ім. І. Федорова, а потім – Українською академією друкарства.

Життєве кредо Едуарда Тимофійовича: «Fabricando fabricamur!» – «Творячи, удосконалюємося!» (*крилатий латинський вислів*). Він працював, жив і вдосконалювався ціле життя.

Народився Едуард Тимофійович 22 липня 1935 року в місті Суми. Його шлях до вершини наукового та викладацького олімпу розпочався у стінах Українського поліграфічного інституту ім. Ів. Федорова (нині – Українська академія друкарства), який він з відзнакою закінчив у 1958 році. Потім була робота в Дніпропетровську, де він працював спершу головним інженером обласного видавництва, а згодом начальником газетно-ротаційного цеху обласної газетно-журнальної друкарні. З Дніпропетровська Едуард Тимофійович повернувся назад у Львів і почав працювати в УПІ ім. Ів. Федорова. Саме з цим навчальним закладом була нерозривно пов'язана вся його подальша діяльність, де він пройшов шлях від молодого спеціаліста до авторитетного вченого.

Едуард Тимофійович Лазаренко був не просто викладачем чи науковцем; він був однією ключовою фігурою в становленні та розвитку Української академії друкарства, яка тоді ще називалася Українським поліграфічним інститутом. Його вплив відчувався на багатьох рівнях: від формування навчальних програм до наукового керівництва та впровадження інновацій у виробництво.

У 1965–1968 роках Едуард Тимофійович вчився в аспірантурі, а у 1970 році захистив кандидатську дисертацію з фотополімерних технологій. У 1973 році Едуард Лазаренко отримав звання доцента і в тому ж році отримав дозвіл на керівництво аспірантурою. У його характеристиці за 1975 рік було відзначено, що вчений формує новий перспективний науковий напрямок із виготовлення фотополімерних друкарських форм на основі олігомерно-мономерних систем. З 1980 по 1981 роки був керівником галузевої науково-дослідної лабораторії фотополімерних друкарських форм (ГНДЛ ФДФ);

У 1991 році Едуард Тимофійович захистив докторську дисертацію, у 1992 році отримав звання професора. Був членом спеціалізованих рад у Львові та Києві, експертом державного комітету з науки і техніки України. Отримав почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1996 рік).

З 1990 по 2001 рік Едуард Тимофійович очолював кафедру друкарсько-обробних процесів і поліграфічних матеріалів, вкладаючи всі свої знання та досвід у підготовку майбутніх фахівців. Як завідувач кафедри Едуард Тимофійович активно вдосконалював навчальні плани та програми, інтегруючи до них найновіші досягнення світової поліграфії. Він завжди наголошував на важливості поєднання глибоких теоретичних знань із практичними навичками, що дозволяло випускникам бути конкурентоспроможними на ринку праці. Професор Лазаренко Е.Т. активно розвивав науково-дослідну діяльність кафедри, залучаючи до неї як досвідчених науковців, так і молодих аспірантів і студентів. Його кабінет часто був місцем народження сміливих ідей, а він сам — джерелом невичерпної енергії, яка заряджала всіх навколо. Його наукові розробки не залишалися суто академічними. Багато з них були успішно впроваджені на провідних поліграфічних підприємствах України, що сприяло модернізації галузі та підвищенню її конкурентоспроможності.

Окрім глибоких знань у своїй галузі, професор Лазаренко Е.Т. володів вражаючою ерудицією. Він цікавився не тільки наукою, а й історією, культурою, мистецтвом. Його розповіді були наповнені несподіваними фактами та глибокими

думками, що робило спілкування з ним завжди пізнавальним та захопливим. Цей широкий кругозір дозволяв йому бачити проблеми поліграфії в ширшому контексті, знаходити неочевидні взаємозв'язки та пропонувати комплексні рішення.

У 1987 році Лазаренко Е.Т. заснував студентський науково-виробничий загін «Новатор-87», потім «Новатор-88», «Новатор-89», «Новатор-90», «Новатор-91», який працював над вирішенням виробничих проблем поліграфічних підприємств під час практики та виконання госпдоговірних робіт на замовлення підприємств. У 1988 році у конкурсі винахідників м. Львова колектив Українського поліграфічного інститут ім. І. Федорова зайняв перше місце. Перше місце в особистій першості здобув доцент Лазаренко Е. Т. Він заснував школу молодих винахідників «Технолог» (1990 р.), заснував Клуб львівських поліграфістів (1997 р.), у якому ініціював випуск серії фахових видань «Тека поліграфіста» (1997 р.), серії бібліографічних покажчиків УАД (2000 р.), міжнародні і всеукраїнські фахові семінари під загальним брендом «Друк» (1996 р.).

Отримав у 1999 році диплом дійсного члена Академії інженерних наук України. Нагороджений великою кількістю грамот, у тому числі Верховної Ради України, був стипендіатом Президента України для видатних діячів науки (з 2006 р.), заслуженим працівником Української академії друкарства (2007 р.). Також був членом редколегії цілого ряду фахових збірників: «Квалілогія книги», «Поліграфія і видавнича справа», «Наукові записки», «Комп'ютерні технології друкарства», «Технологія і техніка друкарства», «Друкарство», «Палітра друку», «Упаковка».

Одним із найяскравіших досягнень Едуарда Тимофійовича є формування потужної наукової школи в галузі поліграфії. За період діяльності 39 кандидатів і докторів наук захистилося під його науковим керівництвом. Він не просто керував дисертаційними роботами, а був наставником, який допомагав молодим вченим розвивати критичне мислення, формулювати гіпотези та проводити глибокі дослідження.

У доробку професора Е. Т. Лазаренка близько 700 наукових публікацій у фахових виданнях України та зарубіжжя, серед яких більше 100 авторських свідоцтв та патентів на винаходи України, США, ФРН, Франції, Японії; монографії; більше 25 наукових та навчально-методичних посібників.

Безперечно, Едуард Тимофійович був особистістю, що залишила яскравий слід у серцях тих, кому пощастило з ним працювати та навчатися. Він є прикладом того, як можна поєднати глибокі наукові знання, високий професіоналізм та виняткові людські якості. Його ім'я назавжди залишиться в історії української науки та освіти.

Хотів би згадати слова Едуарда Тимофійовича: «Стати хорошим спеціалістом неможливо без любові до своєї Держави, без знання її історії і культури. І тим, хто може і бажає оволодіти такими знаннями, а потім віддати накопичене відродженню та оновленню України, дай Боже здоров'я, щастя та успіхів!» Я думаю, що це може звучати рефреном і у наш час, адже ці слова не втратили актуальності.

Володимир МАЇК
к.т.н., професор, професор кафедри ПТП